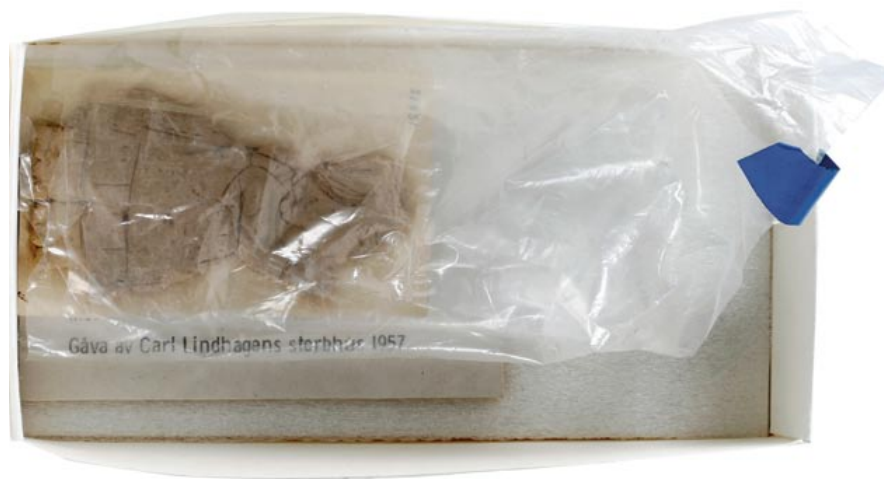

pepparkakan anna

– ett ovanligt föremål, en ovanlig person

Att botanisera i museisamlingar är som att gå på skattjakt. I samband med en större omflyttning i Stadsmuseets magasin fästes uppmärksamheten på ett litet oansenligt föremål, som visade sig bära på en hel livshistoria. **Artikelförfattare:** Katinka Bergvall

Första mötet med Anna. Foto: Maria Magnusson, SSM.

Vid omflyttningen i Stadsmuseets magasin väckte en del föremål större nyfikenhet än andra, vilket onekligen var fallet med pepparkakan Anna. I en öppen pappask, under en bit plast, anades ett anletsdrag. Vad som antogs vara en miniatyrtafla visade sig vara en pepparkaka formad till en flicka i profil, iklädd mamelucker, klänning och förkläde samt enkelt uppsatt hår. Flickan blundar,

och med ett litet leende i mungipan för hon bestämt tummen till sin mun. Hon bedöms vara fyra–fem år, och utstrålar envishet och kanske också ett humoristiskt sinnelag. Frågan uppkom varför Stadsmuseet har något så ovanligt som en pepparkaka i samlingen. Och varför är den vitaktig och luktar trolldag snarare än kryddor? Utseende och doft på ett bakverk förändras över tid och utebliven mikrobiell påverkan kan förklaras

Anna Lindhagen som pepparkaksfigur. Ingår i Stadsmuseets samlingar. Foto: Maria Magnusson, SSM.

av dess höga sockerhalt. Men vem föreställer kakan, och hur hamnade den på Stadsmuseet?

Enligt museets föremålsloggare är det verkligen en pepparkaka och här finns svar på varför den är intressant. Bakverket inkom som en gåva till museet från Carl Lindhagens sterbhus 1957. Den föreställer Anna Lindhagen som barn och hade vid inlämnandet en medföljande lapp med texten:

»Lantbruksingenjör Arthur Schönmeyr har gjort pepparkaksflickan med mammeluckerna. L. Thain.« Efter en del efterforskningar framgår det att Arthur Schönmeyr var Anna Lindhagens morbror. Som femåring var Anna knappast känd, men hon kom senare att bli en tongivande Stockholmsprofil.

Anna Jakobina Johanna Lindhagen levde 1870–1941. Hennes far var Albert Lindhagen (1823–1887), jurist, stadsplanerare och upphovsman till stadsplaneregleringen i Stockholm på 1870- och 1880-talet. Med den skapades en modern stadsplan med breda trafikleder, men hänsyn togs även till bevarande och utvecklande av grönområden. Anna hade två bröder, Arthur Lindhagen (1884–1950), jurist och ordförande i Arbetsdomstolen, och Carl Lindhagen (1860–1946), socialdemokratisk politiker och 1903–1930 borgmästare i Stockholm. Framåtanda och socialt patos var något familjens medlemmar hade gemensamt.

Under Annas första levnadsår bodde familjen på Pilgatan på Södermalm. Hon fick tidigt smeknamnet »Pildockan«, och beskrevs som »liten och späd som en docka och med något av pilens snabbhet och rörlighet i allt vad hon företog sig«. Senare flyttade familjen till Östermalm. Då Anna ironiskt nog ansågs för »klen« för att ta studenten utbildade hon sig istället till sjuksyster, och 1902–1925 arbetade hon som barnvårdsinspektör vid Stockholms fattigvårdsnämnds utackorderingsbyrå. Hon återvände också till Söder där hon sedan bodde resten av sitt liv. I sitt arbete fick hon upp ögonen för tidens stora sociala orättvisor och engagerade sig tidigt i arbetarrörelsen.

Anna har beskrivits som outröttlig och uppfinningsrik, vilket inte förvånar när man ser vad hon utträttade under

en livstid. 1902–1915 var hon ordförande i Stockholms förening för kvinnans politiska rösträtt och 1911–1916 redaktör för den socialdemokratiska kvinnotidningen *Morgonbris*. Hon initierade och var 1906–1921 ordförande i Föreningen Koloniträdgårdar som anlade kolonilotter i Stockholm, i syfte att låta fattiga arbetare få tillgång till egen bit mark att odla. Vid 1900-talets början var Anna före sin tid när det gällde det kulturhistoriska och sociala värde hon såg i att bevara och upprusta anspråkslösa kåkar i staden. Som ledamot av stadsfullmäktige 1911–1923 och verksam i stadsplanenämnden samt Stockholms skönhetsråd hade hon också möjlighet att påverka detta och på 1920-talet räddade hon stora delar av Stigbergets bebyggelse från rivning. År 1929 bildade hon Föreningen Stigberget och inrättade på Fjällgatan 34 ett mindre museum kallat Stigbergets Borgarrum. Syftet var att visa hur ett enkelt, men

kultiverat, stockholmskt borgarhem från andra hälften av 1800-talet kunde ha sett ut. Där arrangerades även förenings- och familjefester, samt soaréer med inbjudna musiker, konstnärer och författare. Föreningen Stigberget anordnar än idag verksamheter i samma anda.

Annas engagemang i olika frågor sträckte sig långt. Hon stred bland annat för hjälp till första världskrigets flyktingar, föreslog samhällshjälp till faderlösa och fick bidragsförskottet genomfört i Sverige.

Anna Lindhagen gick bort efter en kort tids sjukdom 1941. En sak ångrade hon, och det var att hon inte tagit studentexamen och blivit advokat. Hon hade säkert blivit en utmärkt sådan, men tack och lov fann hon andra vägar att ta plats bland män i maktens korridorer och arbeta för det hon trodde på. Pepparkaksflickan med den bestämda minen är utan tvivel ett föremål värt att bevara till eftervärlden.

En något äldre Anna Lindhagen. Stockholms stadsmuseums samlingar.

Tryckta källor:

»Anna Lindhagen, hennes livsverk och dess miljö«, *Folket i bild*, 13 juli 1941.
 Carlquist, Gunnar (red.), *Svensk uppslagsbok*, band 18, Malmö 1951.
 Engström, Christer (red.), *NE*, band 12, Höganäs 1993.
 Lingmark, Gunnel, *Idyll från forna tider*.
 »Borgarrummen på Stigberget«, *Storstaden* nr 20, 1985.
 Nordenson, Clare, *Stigberget*, Stockholm 1986.
 Planting, Gunvor, »Anna Lindhagen och hennes borgarreservat«, *Hufvudstadsbladet Helsingfors*, 29 december 1941.
 von Zweigbergk, Eva, »Revolutionär med traditioner«, *Dagens Nyheter*, 1 april 1970.

Otryckta källor:

Stockholms stadsmuseums föremålsdatabas, post 21931.
 Stockholm stadsmuseums huvudliggare för föremål, post 21931.
 Stockholms stadsmuseums handskrivna föremålsliggare, post 21931.
 Bondeson, Topsy, *Anna Lindhagen, Söder i våra hjärtan* (CD-rom), Stockholm 1998.